

EESTI LINNAD

(end. „LINNAD ja ALEVID“)

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6

Ilmub 10 korda aastas.

XII aastakäik.

Numbri hind 25 senti

Nr. 8

Jaanuar

1940

SISU.

Teise astme linnade majandusest —
H. Aviksoo.

Leedu Linnade Liidu tegevuse ülevaade.

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Konsultatsioon.

Kroonika.

EESTI LINNAD

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 8

XII AASTAKÄIK

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn,
Pikk 6, telefon 431-58.

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

Jaanu

1940

Teise astme linnade majandusest*).

H. Aviksoo.

Erakorraliste kulude vaatlusel ei annaks viimase viie-kuue aasta andmed õiglast pilti linnades tehtud tööst, sest kommunaaltegevuse intensiivsus ei võinud olla ühtlane kõikides linnades. See sõltus linna juhtidest. Ühed linnad algasid varem, teised hiljem linnade hoogsat väljaehitamist ja kordaseadmist. Seepärast arvan, et olles õiglane kõigi teise astme linna'e suhtes, tuleb erakorraliste kulude osas võtta vaatlusele kogu iseseisvusaeg, nimelt tutvuda mitte ainult erakorraliste kulude kuivade arvudega, vaid ka nende tööde ja varade omandamistega, mis seisavad nende arvude taga. See oleks ka, minu teada, esmakordne loetus ja kokkuvõte sellest, mida teise astme linnad on suuremat teinud iseseisvusaastate jooksul, ja see peaks pakku- ma omajagu huvi. Tuleb aga kohe tähenda- da, et see loetus ja need arvud ei sisalda veel kõike seda, mis suuremat on tehtud, sest mõndagi erakordset tehti ka korralise eelarve korras, kui korralised tulud seda võimaldasid. Selline nähtus oli tingitud va- remalt sellest, et korraline ja erakorraline eelarve pidid olema kumbki omaette tasa- kaalus ja korraliste tuludega ei saadud katta

erakorralisi kulusid. Näiteks Rakveres oman- dati veevärgialune maa ja teostati veevärgi ehitamise senised tööd korralise eelarve korras ja seega puudub see linnade välja- ehitamises mitte vähese tähtsusega töö era- korraliste tööde nimestikus. Samuti ehitati staadion ja ujula korralise eelarve korras ja teostati reoveekanalisatsiooni ehitus 1933.— 1936. a. korralise eelarve kulude arvel. Nõm- me ostis gümnaasiumi sisustuse 1939./40. a. 10 700 kr. eest korralise eelarve krediiti- dega. Nii võib see olla ka teistes linna- des. Arusaadavalt puuduvad erakorraliste tööde nimestikus kõik need kulud, mida eelarve ptk. 6 nomenklatuur loendab hea- korra alal. Vähemalt suuremad ehitused esi- nevad erakorraliste kulude arvel ehitatud ja omandatud varanduste nimestikus. Ei puudu üksikute linnade erakorraliste kulude ni- mestikus ka pisikulud, kus erakorralist kulu võeti sõna kitsaimas mõttes, näiteks 10-kroo- nise eseme soetamist, millise eseme soeta- mine ei toimu iga aasta. Sellised lahkumine- kud ei suuda suuresti mõjustada vahekordi.

Mida on soetatud ja tehtud erakorraliste kulude arvel, selle kohta an- nab ülevaate järgnev loetelu:

*) Vt. „Eesti Linnad“ nr. 7/XII — 1939.

Narvas:

1921.—1932./33. a. — elektrivõrgu korraldus ja laiendus . . .	kr.	70 082.—
1923. a. — maja ost ja remont	„	1 950.—
1924. a. — jõekalda kindlustus	„	23 704.—
1924.—1928./29. a. puhtaveemagistraali laiendus	„	14 302.—
1924. a. — linna arhiivi sisseseade ost	„	685.—
1924. ja 1934./35. a. — kivipurustusmasinate ost	„	2 974.—
1925.—1927./28. a. — uue koolimaja ehitus	„	267 548.—
1925. a. — linna puusilla remont	„	40 000.—
1925. a. — Vepsküla piirikraavi silla ehitus	„	2 155.—
1925. a. — tuletõrjesignalisatsiooni sisseseadmine	„	10.—
1925. a. — Samokrassi mõisa magistraalkraavi kaevamine . . .	„	6 442.—
1926. a. — kinnisvara ost Narva-Jõesuus	„	357.—
1927./28. a. — kinnisvara ost	„	2 200.—
1928./29. a. — kinnisvara ost	„	4 000.—
1929./30. a. — linna haiglale röntgeniaparaadi ost	„	5 243.—
1930./31. ja 1931./32. a. — teerulli ost	„	18 467.—
1930./31.—1933./34. a. — Linna I Vanadekodu uue hoone ehitus	„	59 927.—
1930./31. ja 1933./34. a. — kinnisvara ost	„	1 744.—
1932./33. ja 1933./34. a. — A. D. Zinovjev'i kinnisvara ost .	„	57 564.—
1933./34. ja 1935./36. a. — tööstuskooli uute hoonete üm- berekohitus	„	29 820.—
1933./34. a. — kinnisvara ost Narva-Jõesuus	„	468.—
1934./35. a. — „ „ „ „	„	905.—
1934./35. ja 1935./36. a. — Narva-Jõesuu rannahoone ehitus .	„	28 450.—
1934./35. a. — kinnisvara ost Narva-Jõesuus	„	3 748.—
1934./35. ja 1935./36. a. — veoauto ost	„	4 498.—
1935./36. a. — Narva ja Narva-Jõesuu vahelise elektriliini ehitus	„	11 220.—
1935./36. a. — Narva-Jõesuu rannahoone sisseseade ost . . .	„	6 500.—
1935./36. a. — „ „ „ „ kuurhoone remont ja sisustuse täiendus	„	20 000.—
1936./37. a. — Narva-Jõesuu kohviku ruumide laiendus . . .	„	10 400.—
1936./37. a. — „ „ „ „ mereranna kordaseadmine . . .	„	4 000.—
1936./37. a. — „ „ „ „ sadama silla ja ooteruumi ümber- ehitus	„	4 500.—
1936./37. a. — Narva-Jõesuu parkide, platside ja puiesteede kordaseadmine	„	4 100.—
1936./37.—1938./39. a. — Narva Joaoru supelkoha ehitus . .	„	48 900.—
1936./37.—1939./40. a. — Narva-Jõesuu suvilate omanikele laenu suvilate korraldamiseks	„	110 000.—
1936./37. a. — kolme auriku ost	„	55 000.—
1936./37. a. — kinnisvara ost Narva-Jõesuus	„	300.—
1936./1937. a. — 6 autobuse ja 2 veoauto ost	„	70 000.—
1937./38. a. — kinnisvarade osa Narva-Jõesuus	„	1 248.—
1937./38.—1938./39. a. — filterveevärgi ehitus	„	100 000.—
1937./38.—1939./40. a. — uute autobuste ost	„	52 299.—
1937./38. a. — end. A.-s. „Foresti“ kinnis- ja vallasvara ost .	„	53 264.—
1938./39.—1939./40. a. — uue haigla korraldus ja sisustus . .	„	120 000.—

1938./39. a. — valjuhääldaja ost	kr.	1 400.—
1938./39. a. — V-ad Nobel'ide hoonete ost	,,	2 000.—
1939./40. a. — mõisamaakoha „Wasahof-Augamets“ ost	,,	5 500.—
1939./40. a. — Narva-Jõesuu rannahoone ümberehitus	,,	2 500.—
1939./40. a. — raekoja tornikella ost	,,	4 000.—
1939./40. a. — Kudruküla mõisast eraldatud mõisamaakoha ost	,,	370.—

Kokku kr. 1 334 744.—

Kui sellele juurde arvata 1921. ja 1926. a. G. Landmann'ile makstud 10 500 kr., mille otstarvet aruanded ei näita, on Narva linna erakorraliste kulude summa 1 345 244 kr.

N õ m m e l:

1924. a. — maja ost Nõmme Algkoolile	kr.	17 000.—
1927./28.—1928./29. a. — Hiiu Algkooli maja ehitus	,,	97 054.—
1927./28. a. — linna apteegi asutus	,,	8 236.—
1927./28.—1936./37. a. — vanadekodu ehitus	,,	30 145.—
1928./29.—1938./39. a. — lastekodu ehitus	,,	40 705.—
1930./31. a. — turukaubamaja ehitus	,,	24 430.—
1930./31. ja 1934./35. a. — eelarve puudujääkide katteks	,,	102 258.—
1932./33.—1933./34. ja 1938./39. a. — Kivimäe Algkooli maja ehitus	,,	55 113.—
1934./35.—1935./36. a. — Rahumäe Algkooli maja ehitus	,,	62 859.—
1936./37.—1937./38. a. — supelbasseini ehitus	,,	25 000.—
1937./38. a. — maja ost Haridus- ja Sotsiaalosakonnale	,,	10 000.—
1937./38.—1939./40. a. — gümnaasiumihoone ehitus	,,	196 652.—
1937./38. a. — teerulli ost	,,	13 795.—
1937./38. a. — tapamaja ehitus	,,	18 507.—
1937./38.—1939./40. a. — tiisikushaigete-eraldusmaja ehitus	,,	68 000.—
1939./40. a. — tiisikushaigete-eraldusmaja sisustus	,,	20 000.—
1937./38. a. — linna majade ümberehitus	,,	3 844.—
1937./38. a. — maade omandamine Pääskülas	,,	1 196.—
1938./39.—1939./40. a. — reoveekanaliseerimise ehitus	,,	111 995.—
1936./37.—1939./40. a. — vesivarustusvõrgu ehitus	,,	190 132.—

Kokku kr. 1 097 921.—

P ä r n u s:

1923. a. — Linna II Algkooli hoone ümberehitus	kr.	46 551.—
1925. a. — Raeküla koolimaja võimla ehitus	,,	8 750.—
1925. a. — turu käimla ehitus	,,	6 703.—
1925./26., 1929. ja 1935. a. — supelasutise ehitus ja sisustus	,,	241 380.—
1927. a. — kahe hoolealustemaja ehitus	,,	32 367.—
1927., 1928. ja 1939. a. — rannakohviku ehitus	,,	105 264.—
1927. a. — Rääma koolimaja ehitus	,,	81 199.—
1927. a. — rannasalongi käimla ehitus	,,	1 538.—
1927. a. — Viluvere jaamahoonete ehitus	,,	24 802.—
1927. a. — linna haigla kõrvalhoonete ehitus	,,	3 826.—

1927. a. — tapamaja loomalauda ehitus	kr.	1 202.—
1928./29. a. — Valgeranna kohviku ehitus	„	6 600.—
1928./29. a. — Viluvere jaama kõrvalhoonete ehitus	„	17 548.—
1928./29. a. — linna tööhoovi tööliste söögiruumi ehitus	„	2 214.—
1928./29. a. — Linna VII Algkooli kõrvalhoonete ehitus	„	932.—
1928./29. a. — Linna I Algkooli käimla ehitus	„	611.—
1928./29. a. — linna sauna puukuuri ehitus	„	1 871.—
1928./29. a. — kinnisvarade ost suvikasiinoks	„	80 000.—
1928./29. a. — rannasalongi ümberehitus	„	15 564.—
1929./30. a. — lastevarjupaiga ümberehitus	„	15 074.—
1929./30. a. — Tootsi jaamahoone kõrvalruumide ehitus	„	19 110.—
1929./30. ja 1933./34. a. — staadioni ehitus Rannapiiesteele	„	29 185.—
1930./31. a. — lastevarjupaiga majapidamishoone ehitus	„	6 636.—
1931./32. a. — Kalevi t. 40 linna maja ümberehitus apteegile	„	5 700.—
1931./32. a. — apteegi sisseseadmine	„	25 900.—
1931./32. a. — ranna kõlakoja ehitus	„	900.—
1930./31. a. — Kalevi t. 40 linna maja ümberehitus panga ruumeks	„	4 800.—
1932./33. a. — silla vahimaja ehitus	„	4 766.—
1933./34. a. — 9 ajalehekioski ehitus	„	1 503.—
1934./35.—1939./40. a. — uue metsapargi asutus Promenaadi t. ja merekalda vahele	„	8 708.—
1935./36. a. — mudaveolaeva ehitus	„	6 409.—
1935./36.—1938./39. a. — rannahotelli ehitus ja sisustus	„	358 967.—
1936./37.—1939./40. a. — linna mõõtmise tööd	„	16 846.—
1937./38. a. — supelpargi kõlakoja ehitus	„	3 549.—
1938./39.—1939./40. a. — haigla juurdeehitus (pooleli)	„	118 142.—
1938./39. a. — krundi omandamine Linna III Algkooli krundi laienduseks	„	1 800.—
1939./40. a. — krundi omandamine haigla krundi laienduseks	„	5 000.—
1939./40. a. — veoauto ost linna veovoorile	„	5 600.—
1939./40. a. — vana rannakohviku ümberpaigutus Niidu metsa	„	2 349.—
1939./40. a. — Linna I Algkooli hoone ehitus ja sisustus	„	145 034.—

Kokku kr. 1 464 680.—

R a k v e r e s:

1922. a. — ehituslaenu eraisikuile	kr.	215.—
1923.—1933./34. a. — elektrivõrgu ehitus	„	46 396.—
1925. a. — kinnisvara ost — linnaapteegi hooned ja krunt	„	11 000.—
1925.—1928./29. a. — apteegi ja rohukaupluse ost	„	33 768.—
1926.—1928./29. a. — turukaubamaja ehitus	„	80 048.—
1927./28. a. — juurdelõigu ost Linna II Algkooli krundile	„	1 728.—
1928./29.—1934./35. a. — Linna I Algkooli maja ehitus	„	114 372.—
1929./30. a. — kolme krundi ost tänavate laienduseks	„	1 850.—
1930./31. a. — ühe „ „ „ „	„	1 375.—
1930./31.—1932./33. a. — haigla ehitus ja sisustus	„	138 459.—
1930./31. a. — tuletõrjekaevu ehitus	„	1 200.—

1930./31. a. — 1929./30. a. puudujäägi katteks	kr.	7 743.—
1931./32. a. — ühe krundi ost linna aia suurenduseks	„	822.—
1931./32. a. — avaliku käimla ehitus	„	984.—
1934./35. a. — kümne aasta eest linna kasutamisel olnud Rakvere mõisa pidamise võla katteks	„	5 036.—
1934./35. a. — ühe krundi ost tänava laienduseks	„	479.—
1934./35. a. — ühe väikekorteritega maja ost	„	1 500.—
1935./36.—1936./37. a. — uue kaaluhoone ja avaliku käimla ehitus	„	19 100.—
1935./36.—1936./37. a. — Linna II Algkooli maja ümber- ja juurdeehitus	„	16 000.—
1936./37. a. — Tallinna t. 3 all hoone ümberehitus (muuseum, turistidekodu)	„	3 260.—
1936./37.—1939./40. a. — uue gümnaasiumi- ja keskkoolihoone ehitus	„	365 000.—
1936./37. a. — „Villa Tammiku“ hoonete ost	„	4 750.—
1937./38. a. — ujulaaluse maa ost	„	3 310.—
1937./38. a. — maa ost linna aia suurenduseks	„	2 191.—
1937./38. a. — kinnisvara ost haigla krundi suurenduseks	„	18 340.—
1937./38. a. — ühe kinnisvara ost tänava rajamiseks	„	600.—
1937./38.—1939./40. a. — reoveekanaliseerimise ehitus	„	31 142.—
1937./38.—1938./39. a. — Linna III Algkooli maja ümber- ja juurdeehitus	„	42 300.—
1937./38.—1938./39. a. — ujulahoone ehitus	„	12 800.—
1938./39. a. — 6 kinnisvara ost tänavate ja platside laienduseks	„	6 801.—
1938./39. a. — tapamaja juurdeehituse eeltööd	„	1 000.—
1938./39.—1939./40. a. — Rahvamaja kinnisvara ost ja teatri- maja ehitus ja sisustus	„	238 994.—
1938./39. a. — uue haigla ehituse eeltööd	„	7 500.—
1939./40. a. — raamatukogu ja lugemislaua uute ruumide kapi- taalremont	„	1 800.—
1939./40. a. — uue haigla aluse maa omandamiseks (osa hinnast)	„	10 000.—
Kokku		kr. 1 276 016.—

Valgas:

1924. a. — Linna III Algkooli hoone ehitus	kr.	56 999.—
1924. a. — „ III „ sisustus	„	4 439.—
1924. a. — linna tänavate sillutus	„	6 065.—
1925. a. — tööstuskeskkooli sisustus	„	4 500.—
1925. a. — Linna IV Algkooli hoone ost	„	5 807.—
1926. a. — vanadekodu hoone ümber- ja juurdeehitus	„	13 527.—
1926. a. — elektrijaamale naftamootori ost	„	9 008.—
1927./28. a. — Pedeli jõe raudbetoonisilla ehitus	„	7 026.—
1928./29. a. — Pika tänava sillutus	„	14 121.—
1929./30. a. — Tartu maantee sillutus	„	34 999.—
1930./31.—1931./32. a. — lastekodu hoonete ehitus ja sisustus	„	80 020.—
1932./33. a. — Linna V Algkooli puukuuri ehitus	„	246.—

1932./33. a. — vanadekodu sauna ehitus	kr.	2 570.—
1932./33. a. — lastekodu kaevu, keldri ja aia ehitus	„	2 932.—
1932./33. a. — maa ost turuplatsi laienduseks	„	1 000.—
1933./34. a. — elektriijaama raudkorstna ehitus	„	3 675.—
1933./34. a. — supelbasseini rõivistu ehitus	„	2 849.—
1934./35. a. — raekoja arhiiviruumide ehitus	„	1 499.—
1934./35. a. — A. Vilkaliselt elumaja ost	„	12 963.—
1935./36. a. — tööstuskooli ruumide juurdeehitus	„	10 505.—
1935./36. a. — raekoja kapitaalremont	„	6 096.—
1935./36. a. — maja ja krundi ost „Sädeme“ seltsilt	„	1 512.—
1936./37. a. — Tambre talu hoonete kapitaalremont	„	1 600.—
1936./37. a. — haigla ehitus ja sisustus	„	45 621.—
1936./37. a. — Kesk ja Vabaduse tänava reoveekanaliseerimise ehitus	„	8 229.—
1936./37. a. — Linna II Algkooli sisseseade uuendus	„	1 523.—
1936./37. a. — Gümnaasiumi aida ja puukuuri ehitus	„	2 500.—
1936./37. a. — tapamaja ehitus	„	19 602.—
1936./37. a. — tööstuskooli kapitaalremont ja vallasvara uuendus	„	3 422.—
1937./38. a. — turbatööstuse ehitus	„	55 979.—
1937./38. a. — elektriijaama laoruumide ehitus	„	4 000.—
1937./38. a. — tööstuskooli vallasvara täiendus	„	450.—
1937./38. a. — elektriijaama keskkütte ja korstna ehitus	„	16 500.—
1938./39. a. — turbatööstuse hoonete ja raudtee ehitus ja sisseseade täiendus	„	20 000.—
1938./39. a. — kalmistu hoonete ehitus	„	2 200.—
1939./40. a. — tänavate planeerimine	„	1 135.—
1939./40. a. — kruntide ost haljasalade täienduseks	„	2 914.—
1939./40. a. — kruntide ost turuplatsi laienduseks	„	478.—
1939./40. a. — langenud sõdurite mälestussamba katmine graaniidiga	„	457.—
1939./40. a. — gümnaasiumi saali juurdeehitus	„	7 401.—
1939./40. a. — tööstuskooli hoone ehitustööde alustus (kogu töö kr. 200 000.—)	„	25 000.—
1939./40. a. — haigla kõrvalhoonete ehitus	„	11 500.—
1939./40. a. — sauna ehitus	„	80 000.—
Kokku kr.		592 869.—

Viljandis:

1922.—1923. a. — Linna Tütarlastegümnaasiumi ehitus ja sisustus	kr.	30 764.—
1922.—1924. a. — elektriijaama ja võrgu laiendus	„	86 436.—
1922. a. — Närska talu karjalauda ehitus	„	2 500.—
1922. a. — kommertsgümnaasiumi maja ümberehitus	„	9 588.—
1923. a. — Kalamäe talu küüni ehitus	„	679.—
1924. a. — Viiratsi mõisa hoonete eest end. rentnikule	„	1 427.—
1924. a. — end. Viljandi mõisa kasvumaja ost	„	250.—
1926.—1928./29. a. — Kantreküla koolimaja ehitus	„	84 528.—

1927./28. a. — linna puhtaveekanaliseerimise ühendamine linnavabriku veevärgiga	kr.	2 924.—
1929./30. a. — staadioni ehitus	„	3 000.—
1930./31. a. — maa ost Peetrimõisast	„	1 000.—
1930./31.—1931./32. a. — raekoja ümberehitus	„	37 077.—
1931./32.—1932./33. a. — vanadekodu ehitus Viiratsi	„	43 704.—
1935./37. a. — kinnisvara kinnistusnr. 63 ost	„	92 932.—
1936./37. a. — „ „ „ 63 maja ümberehitus	„	20 982.—
1937./38.—1938./39. a. — samal kinnistul ärihoone ehitus	„	252 500.—
1937./38.—1938./39. a. — lastekodu maja ehitus	„	44 999.—
1938./39. a. — ärihoone sisustus	„	27 765.—
1938./39. a. — kahe autobuse ost	„	33 100.—
1938./39.—1939./40. a. — autogaraaži ehitus	„	15 000.—
1938./39.—1939./40. a. — kaubaaitade ost	„	10 650.—
1938./39.—1939./40. a. — Uueveskilt maatüki ost	„	5 400.—
1938./39. a. — kioski ehitus Vaksali tänavale	„	1 200.—
1939./40. a. — ühe autobuse ost	„	5 248.—
1939./40. a. — lammutamiseks ostetud maja eest	„	1 000.—

Kokku kr. 815 227.—

Hakata siin tegema erivõrdlust selle kohta, mida on ostetud või mida ehitatud, oleks raske. Iga linna erakorraliste kulude loetelu räägib iseene eest. Kui ainult teha arvestust, palju erakorralistest kuludest langeb kogu aja kohta iga linna igale elanikule, siis ka see võrdlus poleks täpselt õige, sest elanikkude arv on mõnes linnas olnud väga muutlik, eriti Nõmmel, kellel, kui võtta jagajaks elanikkude arv detsembris 1939, saadud summa on elanikkude arvu õigest keskmisest väiksem.

Ühe elaniku kohta tuleks iseseisvusaegseid erakorralisi kulusid 1939. a. elanikkude arvu juures:

Rakveres	kr. 124.08
Pärnus	„ 67.12
Viljandis	„ 61.62
Valgas	„ 57.08
Narvas	„ 56.—
Nõmmel	„ 49.92

Olles toonud korraliste kulude kohta ülevaate 1934./35. a. senini, toimime ka erakorraliste kulude asjus samuti. Nimetatud aastate kokkuvõtteid näitab meile alljärgnev tabel.

Tab. 10. Teise astme linnade erakorralised kulud tuhandetes kroonides 1934/35—1939/40.

Linnad	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40
Narva	25	94	237	184	187	50
Nõmme	158	42	16	86	125	66
Pärnu	94	432	256	171	281	237
Rakvere	16	23	100	218	279	158
Valga	14	57	69	51	25	38
Viljandi	33	93	126	21	253	17

Tab. 10 tõendab, kui teha kokkuvõtte viimase 6 aasta erakorraliste kulude kohta, et just nende aastate peale langeb intensiivsem töö linnade kordaseadmise ja ehitamise alal.

*

Linnade tulude ja kulude aruanded moodustavad ainult ühe osa linnade aruandest, võiks öelda jooksva osa, millel on ainult seekordne tähtsus. Üld- ja põhitähtsus aruandes on varalisel seisul, aruande sellel osal, mis näitab, millised varad linnal on ja millised kohustused temal lasuvad. Võrreldes varalist seisut eelmise aasta vara-

lise seisuga (bilansiga), näeme ühtlasi, kuidas möödunud aasta on muutnud linnade majanduslikku olundit.

Arvestades varalise seisu paljunimelist koostist, viiks liiga pikale varalise seisu üksikasjaline vaatlus. Pealegi aktivas ja passi-

vas rea võrdsete summade esinemine ei mõjusta lõpptulemusi ega ole lahkumisevais olundeis isegi võrreldatavad, ühe sõnaga — nad on kõrvalise tähtsusega. Seepärast on võetud vaatlusele ainult väljavõtted varalisest seisust 1. aprilliks 1935 ja 1939.

Tab. 11. Väljavõtted teise astme linnade varalise seisu aktivast kroonides 1. aprilliks 1935 ja 1939.

Linnad	Kassa		Jooksevarvad ja hoiusummad (ilma kapitalide hoiusummadeta)		Kinnisvarad		Vallasvarad		Materjalid		Ettevõtete ja asutiste arved	
	1935	1939	1935	1939	1935	1939	1935	1939	1935	1939	1935	1939
Narva . . .	7 374	4 894	11 615	115 894	3 615 358	3 903 120	324 866	392 784	29 774	60 968	—	87 662
Nõmme . . .	317	3 101	39 947	71 672	359 950	570 019	93 529	149 650	—	7 930	5 469	20 023
Pärnu . . .	5 959	4 252	29 192	171 884	8 901 570	7 551 226	836 622	675 868	145 938	22 848	4 259	21 035
Rakvere . . .	2 854	7 861	20 247	107 807	611 473	1 180 009	221 726	295 394	7 928	11 225	27 754	19 510
Valga . . .	1 372	907	18 030	3 233	751 493	818 350	260 706	357 009	2 166	1 489	3 925	10 156
Viljandi . . .	1 553	1 754	87 977	64 185	900 458	1 206 746	359 340	264 342	30 407	30 979	44 640	19 456

Varalise seisu aktiiva poole väljavõtted toovad võrdlevaid andmeid mainitud aastate kohta kassa, jooksevarvete ja hoiusummade, kinnisvara, vallasvara, materjalide ja ettevõtete ja asutiste arvete seisu kohta, kusjuures jooksevarvete ja hoiusummade hulka pole võetud kapitalide hoiusummasid, mis arvestakse lahus ja millel bilansi analüüsi juures puudub tähtsus. Jooksevarvete ja hoiusummade all on arvestatud linna vabad summad, nagu kassa saldogi, mille katta jäävad lõppenud aasta jääk, eelarvelised kreditorid, üleminevad summad, pooleliolevate ehituste pikendatud krediidid jne.

On selge, et kassa jäägid aasta lõpuks on täiesti juhuslikud. Stabiilsust neil olla ei saa. Ka jooksevarvete ja hoiusummade saldod sõltuvad aastajääkide osas krediitide käsutajate ettevõttearvestusest kulude osas, tulude laekumisest, õiendamata üleminevatest summadest, pooleliolevaist ehitusist pikendatud krediitide osas jne. Rõõmustava nähtusena tuleb siiski alla kriipsutada asjaolu, et teise astme linnades ei elata päris peost suhu, vaid neil on aastavahetusel midagi kergestirealiseeritavat alal. Peale Valga ja Viljandi on teistel linnadel nelja aasta jooksul need summad suutnud isegi tugevasti tõusta, näiteks Narval kümnekordseks. Nendest saldodest ei saa aga teha

linna majanduse kohta erilist järeldust peale selle, et eelarveliste tulude ja kulude aruanded on lõppenud jäägiga. 1. aprilliks 1939 tulj kassa ja hoiusummasid (ilma kapitalide hoiusummadeta) kodaniku kohta:

Rakverel . . .	kr. 10.11
Pärnul	„ 8.07
Viljandil	„ 5.11
Narval	„ 5.—
Nõmmel	„ 3.40
Valgal	„ —.39

Põhjaneva tähtsuse varalises seisus evivad kinnisvarad.

Kui lasta silm libiseda üle tab. 11 kinnisvara lahtreis toodud arvude, siis puutub teravasti silma kinnisvarade väärtuse suur vahe teise astme suuremate linnade — Narva, Nõmme ja Pärnu — juures. Eriti suur on ta noore Nõmme ja vana Pärnu vahel. Teiseks, kui võrrelda 1935. ja 1939. a. summasid, puutub silma, et Nõmme kinnisvarad on nelja aasta jooksul tõusnud ligi 60% ja Rakvere omad ligi 100%, s. o. juurdeehitus või -ost on neil linnadel olnud võrdlemisi suur. Pärnu kohta näitavad aruanded kinnisvarade väärtuse vähenemist. Kui 1934./35. a. aruanne näitab tabelis toodud kõrgemat summat, siis 1935./36. a. Pärnu aruandes on mõisad ja talud, samuti metsad ja rabad hinnatud juba odavamalt, nähtavasti ümberhindamise tõttu.

Kinnisvarade juures pole tähts t i s ja koostisse kuuluva varanduse tulu and-
anult varade väärtus, vaid ka selle k o o s- mise või mitteandmise võimalus.

Tab. 12. Teise astme linnade kinnisvarade väärtus kroonides
1. aprilliks 1939.

Linnad	Majad ja hooned	Krundid ja maatükid	Mõisad ja talud	Ettevõtted	Metsad ja rabad
Narva	1 000 196	320 999	2 061 162	540 761	—
Nõmme	326 847	86 226	—	51 971	—
Pärnu	2 484 124	1 031 703	725 671	—	3 398 649
Rakvere	975 242	43 248	12 767	136 252	12 500
Valga	605 192	14 619	—	70 301	128 238
Viljandi	915 927	32 697	268 122	—	—

Tab. 12 annab ülevaate varade koosti-
sest. Näib, et kinnisvarade liigitamist pole
toimetatud ühise kava järgi, sest kahel lin-
nal puuduvad ettevõtete lahtris summad,
kuigi neil, Pärnul ja Viljandil, ettevõtted on
olemas. Küllap nende väärtus on arvestatud
muude varade liikide all. Kui esialgu kõr-
vale jätta majad ja hooned, millest tulukus
sõltub sellest, milleks neid kasustatakse, siis
Pärnu linn oma maade, mõisade, eriti aga
metsade ja rabadega seisab sellises erilises
heas olundis, et võrdlusi teiste linnadega ei
maksa üldse tegema hakatagi. Ka Narva on
nende kinnisvarade poolest õnnelikus sei-
sundis. Nõmme kui noor linn ei saa, arusaa-
davalt, võistelda teiste suuruselt omataolis-
tega.

Mis puutub m a j a d e s s e j a h o o -
n e i s s e, siis on teada, et suurem hulk neist

pole tulu andjad vaid kulu nõudjad, nagu
koolimajad, haiglad, linnavalitsuse hooned
(raekojad) ja muude asutiste hooned. Lin-
na tulude osas ei mängi majad ja hooned
suuremat osa. Kuigi linnade aruandeis on
kinnisvarade üksikasjaline loendus, kuid
võõras, mitte teades, milleks üht või teist
maja kasustatakse, ei saa nimestikust eral-
dada tulutoovaid maju, mispärast majade
ja hoonete vaatlus tulukuse seisukohast peab
ära jääma.

V a l l a s v a r a d e väärtuses (tab. 11)
on erinevused samuti silmanähtavad, nagu
kinnisvarade väärtuseski. Nelja aasta jook-
sul on Pärnu ja Viljandi vallasvarad vähe-
nenud, muidugi ümberhindamise tagajärjel,
kuna Valga ja Nõmme on neid tugevasti
suurendanud.

Tab. 13. Väljavõtted teise astme linnade varalise seisuga passivast kroonides
1. aprilliks 1935 ja 1939.

Linnad	Varadekapital		Tagavara- kapital		Erikapitalid		Saadud laenud		Bilanss (varalise seisuga kogusumma)	
	1935	1939	1935	1939	1935	1939	1935	1939	1935	1939
Narva	3 940 225	4 295 904	30 553	15 533	38 724	49 056	275 139	500 678	4 493 274	5 184 044
Nõmme	475 128	719 670	1 308	8 878	4 534	1 370	212 713	357 745	939 061	1 441 580
Pärnu	9 738 567	8 227 093	9 994	99 914	185 785	126 306	456 553	727 673	10 765 108	10 028 809
Rakvere	870 474	1 475 403	8 882	16 027	1 808	48 382	86 162	237 301	1 086 385	2 146 884
Valga	1 012 200	1 183 052	1 488	12 909	2 057	37 554	27 470	108 229	1 200 735	1 420 011
Viljandi	1 289 049	1 494 430	2 359	36 439	711	42 717	171 679	383 085	1 749 873	2 555 574

Kinnis- ja vallasvarale aktivas vastab va-
rade kapital varade seisuga passivas. Kui võt-
ta varade seisust varade kapitali
s u m m a d (tab. 13) ja jagada vastavate

linnade elanikkude arvuga, selgub, et linnadel on varandusi ühe elaniku kohta 1. aprilliks 1939:

Pärnul	kr. 377.04
Narval	„ 179.—
Rakverel	„ 141.18
Viljandil	„ 115.81
Valgal	„ 113.86
Nõmmel	„ 32.72

Varalise seisu aktivas (tab. 11) toodud materjalide ja ettevõtete ja asutiste arvete saldod ei saa olla stabiilsed, kuid neil ei puudu oma osatähtsus linnade majanduselu vaatlusel.

Varade kapitali kõrval leiame tab. 13 andmed tagavarakapitalide kohta 1935. ja 1939. a.

Tagavarakapitalid linnadel linnade ülesehitamise ja kordaseadmise hoogtöös ei saa olla suured. Esimene koht, kust erakorraliste kulude katteks senini summasid võeti, oli tagavarakapital. Uue Linnaseaduse § 370 põhjal saab sellest kapitalist teha ainult laene, mis pärast selle tõusmine edaspidi on kindlustatud. Välja arvatud Narva, on tagavarakapital viimase nelja aasta jooksul tunduvalt tounnud, eriti Viljandil, Pärnul ja Valgal.

Erikapitalid on väga erinevad ja muutlikud. Ühedel lähevad nad tugeva tõusu suunas, nimelt Rakverel, Valgal ja Viljandil, alanemise suunas aga Nõmmel ja Pärnul.

Kapitalide osatähtsus linnade bilanssides ei ole suur. Seevastu evib väga tähtsa koha bilanssis sada laen, mis omakorda mõjustab korralist eelarvet iga aasta tasumisele tuleva laenu ja laenuprotsentide tasumise näol. Tab. 7 võis näha, palju iga linn 1935./36.—1939./40. a. tasus laene üldse ja iga kodaniku kohta. Laenude eneste suuruse kohta saab ülevaate tab. 13 saadud laenude lahtrist.

Saadud laenude kohta räägib tabel ühtlast keelt: laene on kõikidel teise astme linnadel ja võrdlemisi suuri laene. Kõikide linnade laenud kasvavad hiiglasammudega. Valgal on nad nelja aastaga tõusnud ligi neljakord-

seks, Rakverel — kolmekordseks, Narval ja Viljandil — kahekordseks, Nõmmel ja Pärnul — poolteisekordseks.

Laenude vahekorrd korralise eelarve kogusumma nõuab tähepanu juba Linnaseaduse § 379, p. 4 pärast. See vahekorrd ei räägi enam ühtlast keelt. Laenude kogusumma 1. aprilliks 1939 moodustas 1938./39. a. korralisest eelarvest järgmise protsendi (aluseks on võetud tab. 1 ja 13):

Viljandil	106%
Nõmmel	98%
Pärnul	83%
Narval	74%
Rakverel	57%
Valgal	40%

Samaks 1. aprilliks 1939 tuli linnadel laene ühe elaniku kohta:

Pärnul	kr. 33.34
Viljandil	„ 29.69
Rakverel	„ 22.81
Narval	„ 20.84
Nõmmel	„ 16.26
Valgal	„ 10.41

Seega oli kõikidel linnadel, välja arvatud Valga, laene ühe elaniku kohta enam kui ühe aasta maksudest laekuv tulu.

Laenude juures tuleb silmas pidada nende pidurdavat mõju linnade edaspidises kordaseadmistöös.

Kui linnad iseseisvuse esimeste aastate järele asusid intensiivsele kordaseadmistööle, siis polnud laenude tasumised eelarveid koormamas. Praegukehtiva Linnaseaduse jõusseastumiseni sai tagavarakapitali tagasimaksamise kohustuseta suunata kordaseadmistööle. Nüüd tohib sealt võtta summasid ainult laenuks. Seega on uute kordaseadmistööde teostamisel erakorralise eelarve kaudu kahekordne pidur peal, võrreldes esimeste aastatega linnade kordaseadmistöödes — maksa endisi laene, laena ka tagavarakapitalist. Muidugi tõuseb selle tagajärjel laenu summa senisest kiiremini, kui midagi erakorralist üldse veel tehakse. Tõuseb ka tagavarakapital, kui eelarve täitmise aruanded näitavad jääke.

Mida linnadel on veel vaja teha ja millised võimalused neil selleks on, selle juurde tuleme hiljem. Lõpetades aga varalise seisu vaatlust, tuleb veel juhtida tähelepanu varalise seisu (bilansi) kogusumma dele (tab. 13 viiused lahtrid). Kõik ülalmainitud erinevused avalduvad siin kogusummas, nihästi varade kui ka kohustuste tõus aastate jooksul, kui ka nende suur lahkumine üksikute linnade vahel.

Varalise seisu kogusummast 1. aprilliks 1939 langeb ühe elaniku peale:

Pärnul	kr. 460.—
Narval	„ 215.16
Rakverel	„ 205.44
Viljandil	„ 197.71
Valgal	„ 136.73
Nõmmel	„ 65.55

Sellega lõpetaksime aruannete vaatluse. (Järgneb.)

Leedu Linnade Liidu tegevuse ülevaade.

Leedu linnade liitu (*Lietuvos Miestu Sajunga*), milline möödunud aastal pühitses oma 15-aastase tegevuse juubelit, on koonduvad peaaegu kõik Leedu linnad, nimelt 31 linnast 29 linna. Nüüd sellele arvule lisanduvad veel 4 linna Vilniusemaalt, mis küll praegu liitu ei kuulu, kuid on andnud juba nõusoleku liitu astumiseks.

Liidu tegevus laienes eriti alates 1935. a., kui liidu esimeheks sai praegune peaminister A. Merkys.

Esijoones ja peamiselt hoolitseb liit oma liikmeslinnade eest, aga ka teiste linnade ja osalt isegi teiste omavalitsuste eest, kuna linnade liit on õieti ainuke organisatsioon Leedus, kes kaitseb kohalikkude omavalitsuste huve. Linnapeade — linnade esindajate igaaastane koosolek arutab ja otsutab kõik linnaomavalitsuste ellu puutuvaid tähtsamaid küsimusi ja määrab kindlaks liidu tegevuse üldsuuna. Toetudes linnade üldkoosolekute juhendeile, aga ka valitsuse algatusel, sõltuvalt mitmesugustest asjaoludest ja olunditest, algatab linnade liit valitsus- ja seaduseandlusringkondades mitmesuguseid küsimusi, mille sihiks on parandada ja korraldada linnade majanduslikku ja õiguslikku seisundit ja mis aitab kaasa nende küsimuste elluviimisele.

Linnade õigusliku seisundi suhtes on Leedu linnade liit töötanud eriti palju omavalitsusseaduse reformi alal, silmas pidades 1) et omavalitsus vabaneks valitsuse liigest järelevalvest, eriti otstarbekohasuse seisuko-

hast, mis annaks omavalitsusile võimaluse väljendada oma algatust, 2) linnapea (ja ka vallavanema) võimu laiendamine linnavolikogu (ja vallavolikogu) suhtes, s. o. üksikisiku vastutavuse ja võimu laiendamine, mittevastutava kolleegiumi õiguste arvel, 3) maa administratiivse jaotuse läbivaatamine, seejuures silmas pidades vajadust kõrvaldada suurt kõikumust valdade ja maakondade pindala ja ka elanikkonna suhtes, milleks oli korraldatud laiaulatuslik ankeet, 4) teise järgu linnade seisundi ratsionaliseerimine, nimelt selles mõttes, et nad praegu on täiesti alluvad maakonnavanemaile ja see annab end väga raskesti tunda nende linnade rahanduse alal.

Kõigi nende küsimuste elluviimine on tihedasti seotud kavatsetava üldise administratiivreformiga.

Eriline tähelepanu pöörati rahandusküsimusile. Kõik need küsimused kokku on tingitud linnade ja teiste omavalitsuste ülesannete hulga pidevast tõusust. Seepärast tuleb hoolitseda ka tulude tõusu eest, otsida uusi tuluallikaid, millega katta neid kulutusi, mis töö endaga kaasa uute kohustuste tõus.

Üksikute linnade ja ka linnade liidu poolt algatati palju konkreetseid küsimusi sellelt alalt, nimelt: 1) teise järgu linnade vabastamine nende kohustusist maksta ühe osa oma tuudest maakonnavalitsusele; 2) kooperatiivide maksustamine, sest kooperatiivide kasvamisega väheneb erakaubandus ja sellega ka omavalitsuste tulud; 3) kõigi linna-

de ettevõtete vabastamine ärimaksust, sest mõned ettevõtted, nende seas suuremad, nagu elektriijaam, peavad maksuma makse, nagu eraettevõtteidki; 4) linnaomavalitsuste vabastamine kohustusist ülal pidada arestimaju; 5) õiguse hankimine omavalitsusile saada osa mõnesugustest maksudest, nagu pärandimaksust, tempelmaksust, linnade piires võetavast maamaksust jne.; 6) uute maksude määramine, nagu maks hoonestamata kruntidelt, väärtustõusult jt.

Ülaltähendatud küsimused on seoses ühe või teise seaduse muutmisega, aga ka üldise maksustamissüsteemi kavandatava reformiga ja üldise sissetulekumaksu sisseseadmise-ga. Olgu tähendatud, et mõned ülalmainitud küsimusist on juba lahendatud ja ellu viidud. Nii on sisse seatud maks hoonestamata kruntidelt ja omavalitsusile on antud õigus saada 15% tempelmaksust.

Leedu linnade liit hoolitseb ka omavalitsusteenijate — niihästi linna- kui ka vallateenijate — eest.

Liidu algatusel teotseb Leedus alates 1. juulist 1938 omavalitsusteenijate pensionifond.

Liit kavatseb kuurort Palangas ehitada sanatooriumi, kus linnaomavalitsusteenijad võiks odavasti ja kasulikult veeta oma puhkuse. Selleks otstarbeks on Palangas omandatud maatükk.

Liit annab välja erikäsiraamatu kasutamiseks omavalitsusteenijatele. 1932. a. anti välja („Savivaldybiu Zinynas“) („Omavalitsuse Teataja“), milles on kogutud kõik tekstid, millega tuleb kokku puutuda omavalitsuse praktikas. Samasugust käsiraamatut kavatsetakse välja anda ka sel aastal. Peale selle kavatsetakse välja anda erijuhend tekstide ja seletustega külavanemaile.

Lõpuks Leedu linnade liit koos siseministeriumi omavalitsusdepartemanguga kavatseb korraldada kursused omavalitsusteenijatele.

Leedu linnade liit organiseeris oma liikmeile ka juriidilist abi ja seda isegi ajakirja „Savivaldybė“ („Omavalitsus“) lugejaskonnale. Selleks otstarbeks on liidul oma

juriskonsult, aga peale selle eriküsimusis pöördutakse veel teistegi asjatundjate poole.

Peale nimetatud õiguslikkude ja rahandusküsimuste taotleb liit kommunaalpankade ja -hoiukassade asutamist, tulekindlustuse ümberorganiseerimist, tuletõrjenduse korraldamist; ka on välja töötatud uus ehituseadus.

Viimaste aastate jooksul liit muutis ja kindlustas oma õigusliku aluse. Liidu taotlusel täiendati omavalitsuseadust selles mõttes, et linnaomavalitsusele anti õigus moodustada liit, mis teotseks siseministri poolt kinnitatud eripõhikirja alusel. Seaduse sellekohase täienduse põhjal võeti vastu ja kinnitati liidu uus põhikiri ja sel kombel lakkas liit olemast kui ebamäärane kommunaalorganisatsioon, vaid kui võrdne organisatsioon teiste omavalitsusasutistega.

Liidu üheks tulusaimaks organiks on tema häälekandja „Savivaldybė“, mis ei käsitse üksi linnade, vaid kõigi omavalitsuste ellu puutuvaid küsimusi.

Mis puutub liidu rahvusvahelisse side-meisse, siis on Leedu linnade liit liige rahvusvahelises linnade ja kohalikkude valitsuste liidus (*Union Internationale des Villes et Pouvoirs Locaux*), rahvusvahelises administratiivteaduste-instituudis (*Institut International des Sciences Administratives*) ja rahvusvahelises korterindus- ja linnade planeerimise föderatsioonis (*Fédération Internationale de l'Habitation et de l'Urbanisme*).

Liidu esindajad on viibinud kõikidel tähtsamatel rahvusvahelistel konverentsidel, nii 1936. a. Berliinis ja Münchenis, 1937. a. — Pariisis ja 1938. a. — Bukarestis. Bukarestis esitati Leedu linnade liidu poolt referaat linnaomavalitsuste tegevusest tervishoiu alal.

Peale selle valmistas Leedu linnade liit referaadi teemal „Omavalitsuste struktuur Leedus ja nende seisund riigis“ rahvusvahelise administratiivteaduste-instituudi järgmise konverentsi jaoks Berliinis. Samuti kavatseb liit osa võtta rahvusvahelisest linnade ja kohalikkude valitsuste liidu järgmisest kon-

verentsist Budapestis ja seal esineda referaadiga.

Läbikäimine teiste riikide linnade liitudega ja rahvusvahelise linnade ja kohalikkude valitsuste liiduga toimub ka kirjanduse vahetuse teel, peamiselt vastavate ajakirjadega. Vahetusena „Savivaldybë“ eest saab

Leedu linnade liit Euroopa kõiki tähtsamaid kommunaalväljaandeid.

Eriti tihe läbikäimine on Leedu linnade liidul Eesti ja Läti linnade liitudega, kus tihe koostöö edendamiseks ja soodustamiseks on loodud Balti riikide linnade liitude vaheline komitee.

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Eesti Linnade Liidu juhatuse koosolekul 16. novembril 1939 arutati Põltsamaa Linnavalitsuse palvet astuda samme, et Linnavalitsuses ettenähtud kogukonnad kutsutaks ellu.

Arutanud küsimust, otsustati pöörduda palvega Siseministeeriumi poole, et nüüd, kus nii linnad kui ka vallad evivad juba kindlaid piire ja kindla elanikkonna, samuti omavalitsuste haldusaparaat on saanud kindla kuju, asutaks peatselt lahendamata kogukondade ellukutsumise küsimust.

Suure-Jaani Linnavalitsuse palvel otsustati pöörduda Majandusministeeriumi poole palvega muuta Autoõlide, bensiini, mootorpetrooleumi ja diiselnaftha müüginormide määrus selliselt, et linnadele võimaldatakse hankida oma elektrijaamade jaoks diiselnaftha ja mootorõli ilma ostulubadeta, millega välditakse hulka asjatut ja tarbetut tööd.

Suure-Jaani ja Põltsamaa Linnavalitsus palusid ELL astuda samme Siseministeeriumis, et pehmendataks alalise tuletõrjevalve sisseseadmise nõuet väikelinnades.

Kaalunud küsimust, otsustati nõutada ELL liikmeilt andmeid, milliste kuludega on seotud alalise tuletõrjevalve sisseseadmine linnades ja saanud need, esitada Siseministeeriumile palve võtta oma ettepanek revideerimisele.

Pärnu Linnavalitsus palus ELL astuda samme, et lihtsustataks suhkru ja petrooleu-

mi ostulubade registri vorme ja aruannete koostamist.

Arutanud küsimust, otsustati ühineda Pärnu Linnavalitsuse seisukohtadega suhkru ja petrooleumi ostulubade registri vormide ja aruannete koostamise asjas.

ELL esindajaks Arhiivinõukokku valiti Tallinna linna arhivaar mag. R. K e n k m a a.

ELL ajutiseks esindajaks Sadamate Nõukokku valiti J. L u t s.

Eesti Linnade Liidu juhatuse koosolekul 23. novembril 1939 refereeris A. U e s s o n Raviastutiste ja laboratooriumide seaduse eelnõust, eriti selle § 8: „Sotsiaalministril on õigus anda määrusi ja juhendeid käesoleva seaduse rakendamiseks.

Vabariigi Valitsusel on õigus anda määrusi ja juhendeid nende statsionaarsete raviastutiste põhikirjade, personaali teenistusse võtmise ning teenistusest vabastamise ja statsionaarsete raviastutiste tegevuse kohta, millede ülalpidamiseks, hoonete püstitamiseks või sisseseadete muretsemiseks on antud riiklikke toetusi.“

Arutanud küsimust, otsustati paluda ELL esimeest A. U e s s o n'i astuda samme, et omavalitsusile jääks õigus teenistusse võtta ja sellest vabastada raviastutiste personaali ka siis, kui raviastutise ülalpidamiseks, hoonete püstitamiseks või sisseseadete seotamiseks on antud riiklikke toetusi.

Konsultatsioon.

Küsimus.

Linnaseaduse (RT 1938, 43, 404) §§ 180—189 on ette nähtud kodanikkude maksustamine kogukonnamaksuga. § 182, lõik II alusel on linnavalitsusel õigus vabastada kogukonnamaksust üksikuid isikuid nende palvel, kui selleks on mõjuvaid põhjusi.

Tegelikult tuleb kustutada kogukonnamaksu ja ka vabastada kogukonnamaksust üksikuid isikuid ilma nende palveta (näiteks surnud isikuid, kellel ei jäänud varandust, maksujõuetud jne.). Kuna seaduses on jäetud mainimata, kes sel juhtumil on õigustatud kogukonnamaksu kustutama ja üksikuid isikuid sellest vabastama, kas linnavalitsus või linnavolikogu, siis linnavalitsused toimivad väga erinevalt.

On arvamus, et ka neil juhtumel, mil üksikuid isikuid tuleb vabastada kogukonnamaksust ja kogukonnamaksu kustutada ilma isikute palveta, peaks seda tegema linnavalitsus, sest LS §§ 181 ja 189 on määratud linnavolikogu kompetents kogukonnamaksuga maksustamisel, kuna § 182, lõik II on kogukonnamaksust vabastamine jäetud linnavalitsuse ülesandeks, millega põhimõtteliselt on vabastamise küsimuste otsustamine pandud linnavalitsuse peale. LS §§ 333—345 ei anna ka põhjust teissuguseks seisukohaks.

Vastus.

Linnaseaduse § 28, p. 8 ja § 345 järgi kuulub maksuvõlgade kustutamine üldiselt linnavolikogu võimkonda, kusjuures seadusega võidakse ette näha erandeid. Sellise erandjuhtumiga on tegemist LS § 182, lõik II kogukonnamaksust vabastamise asjas, kuid see eeskiri kõneleb linnavalitsuse õigusest maksust vabastada ainult maksniku palvel ja kus selleks on mõjuvaid põhjusi. Kuigi seadus lähemalt ei määra, milliseid põhjusi tuleb linnavalitsusel lugeda „mõjuvaiks“,

järgneb seaduse eeskirjast ometi, et linnavalitsuse otsus maksust vabastamise kohta peab leidma üksikasjalise põhistuse ja maksnik peab oma palves vastavad põhjendatud asjaolud esile tooma ja sellega ise taotlema maksust vabastamist. Ei taotle maksnik maksust vabastamist, ei saa linnavalitsus võtta algatust maksust vabastamise asjus oma peale ja ise otsustada ka maksust vabastamist, sest linnavalitsus peab täitma linnavolikogu otsuseid. Maksnikul oli õigus kaevata linnavalitsuse maksumääramise otsusele § 366 jj. korras. Kui otsus on evinud seadusjõu, ei saa seda linnavalitsus omal algatusel jätta täitmata, ehk olgu siis, kus see seaduses oleks otse öeldud. Seadus aga kõneleb linnavalitsuse maksust vabastamise õigusest ainult sellekohase palve põhjal, s. o. nagu ülaltähendatud vastava põhjendatud asjaolu esiletoomisel ja tahteavaldusel maksniku enda poolt. Kuid maksust vabastamine üldiselt on linnavolikogu ülesanne (§§ 345 ja 28), kes ei tarvitse oma otsust üksikasjaliselt põhistada, vaid konstateerib ainult teatava asjaolu olemasolu, siis ei saaks linnavalitsusele §182, lõik II antud erandõigust tõlgendada laiemalt kui seaduses otse öeldud. Neil põhjusil tuleks asuda seisukohal, et kogukonnamaksust vabastamine ilma maksniku palveta võiks leida aset ainult üldises maksude vabastamiseks ettenähtud korras, s. o. linnavolikogu poolt LS § 28, p. 8 ja § 345 alusel.

Küsimus.

Linnaseaduse § 158 põhjal on linnaomavalitsuse ametnikel ja teenijail õigus saada puhkust ühiseil aluseil riigiteenijatega. Juhtumel aga kui ametnik või teenija jätab puhkusele minemata, ei määra seadus selle eest rahalist tasu. Näib, et sel juhtumil võib omavalitsus toimida oma äranägemise järgi.

X linnas hiljuti üks linnateenijaist, kes suvepuhkust ei kasustanud, esines palvega tasutaamiseks vastavalt teenistustasu suuru-

sele. Selle palve rahuldamist raskendab juba see asjaolu, et eelarves puudub vastav krediit. Teiseks, juhtumil kui üldise juhisenä ha-katakse igalpool maksma kasustamatajätatud puhkuse eest rahalist tasu, siis rõhuv enamus riigi- ja omavalitsusametnikest ja -teenijaist eelistaksid puhkesele rahalist tasu ja puhkuse mõte — koguda jõudu ja värskendada vaimu edasiseks tööks — lakkaks ole-mast.

Vastus.

Ei Linnaseaduse § 158 ega Riigiteenistuse seadus ei näe ette, et puhkeajaga mittekasutatud ametnik oleks õigustatud saama selle eest lisatasu. Puhkusele lubamine sõltub vastavast ülemusest, kusjuures tuleb arvestada seda, kuidas teenistushuvid seda võimaldavad. Kui ametnik jätab talle määratud puhkuse kasustamata, ei ole tal õigust nõuda selleks mingit vastutasu.

Kroonika.

Soome linnade metsad.

Mitte ainult Soome maa pole rikas metsade poolest, vaid ka Soome linnade korralduses on kaunis suured metsad. Kõikides Soome linnades, nii nagu linnad olid enne sõda, tuli iga 100 elaniku kohta keskmiselt 10,3 ha metsa. Rikkaim metsade poolest oli suhteliselt Tornio, kus iga 100 elaniku kohta tuli tervelt 286,6 ha metsa. Teisel kohal oli Uusikaarlepyy, kellel oli iga 100 elaniku kohta 161,0 ha metsa. Vaeseim metsade poolest oli Soome suurim linn Helsingi, kellel oli 100 elaniku kohta kõigest 1,6 ha metsa. Teisel kohal oli Tampere 2,0 ha-ga iga 100 elaniku kohta. Kahtlemata on suur osa neist metsast rikutud vastlõppenud sõja läbi ja piiride muudatused on toonud ka siia teatavaid muudatusi, mille kohta aga lähemaid andmeid senini pole meieni ulatunud.

Võrdluseks olgu tähendatud, et Tallinna linnal on metsi üldse 4153,21 ha ehk 2,5 ha 100 elaniku kohta. Sellest on aga 2856,39 ha Koitjärve, Kurna ja Rae metsa ja ainult 1296,82 ha linna administratiivpiirides ja linna ümbruskonna metsi, mis teeb vaid 0,9 ha iga 100 elaniku kohta.

Alevid olid Soomes metsade poolest vaesemad kui linnad. Ülemaaliselt tuli iga alevi-elaniku kohta 5,7 ha. Rikkaim neist oli Nurmes, kellel oli iga 100 elaniku kohta 27,9 ha metsa, ja vaeseimad Kouvola, Kerava, Haaga, Loimaa, Karjaa ja Grankulla, kellel üldse polnud metsa.

Kogukonnavalitsemise ja hoiukassade kool Lodsis.

Lodsi ülelinnaapea asutas Lodsis kogukonnavalitsemise ja hoiukassade kooli, milles tulevikus saavad õpetust isikud, keda soovitakse paigutada Lodsi linnavalitsuse tööle keskmistele ja kõrgematele kohtadele. Õpetus peab toimuma paralleelselt teenistusega ja lõpetajad peavad sooritama sekretäri- või inspektorikatsed. Õpetajad peavad olema saksa rahvusest ja ei tohi olla värvatud Saksamaa vanast osast.

Saksa riigi rahandusstatistikast.

Sõda toob endaga kaasa ka omavalitsuste koormuse kasvamise. Seepärast omavalitsuste rahandusolude seisund sõja puhkemise puhul evib suure tähtsuse. Hiljuti avaldatud riigi finantsstatistilised andmed, mis ulatuvad tagasi 1937./38. a. ja näitavad tervet arengut, näitavad ka selle arengu jätkumist 1938./39. a., enne sõda. Ümmarguselt 50 000 omavalitsuse tulud Saksa riigi vanas osas olid 1937./38. a. 6 760 000 000 riigimark ja kulude kogusumma 6 510 000 000 riigimark, nii et jääki oli ümmarguselt 250 000 000 riigimark. Et tulud sõja puhkemiseni on pidevalt tõusnud, ilma et vastavalt oleksid tõusnud kulud, läksid omavalitsused sõjale vastu teatavate reservidega. Rahaline olund pole aga kõigis omavalitsusis ühtlane. Ümmarguselt $\frac{2}{3}$ 560 omavalitsusest, milles üle 10 000 elaniku, said

1937./38. a. rohkem tulusid kui oli kulusid. 65 omavalitsuses olid tulud ja kulud tasakaalus, kuna 110 omavalitsust lõpetasid tegevusaasta puudujäägiga. Õnnekombel on aga puudujäägi summa suhteliselt väike, võrreldes jäägi summaga, kuna üldine puudujääk on 730 000 000 riigimarka ja üldine jääk 322 000 000 riigimarka, nii et Saksa omavalitsusil üldkokkuvõttes on ikkagi jääki.

Norra linnade päevaprobleeme.

Norra linnade liidu viimasel üldkoosolekul kanti ette rida referaate, mis käsitlesid Norra linnade päevaprobleeme.

Ekspeditsioonijuhataja Bull refereeris Norra uuest linnaseadusest, mis anti 10. juunil 1938. Uus seadus erineb mõnes suhtes teiste Skandinaaviamaade linnaseadusest, peamiselt aga selle poolest, et seal on riiklik kontroll tugevam omavalitsuste tegevuse üle kui mujal. Nii näiteks on seaduses antud kaudis üksikasjalised normid linna laenude tegemise kohta ja kuidas neid võib tarvitada. Tõenäoselt on see tingitud sellest, et mõne aja eest osa Norra linnadel oli tegemist suurte maksuraskustega.

Pürjermeister Kjaer refereeris muudatusist kogukondade jaotuses. Senini pole Norras sellist eriseadust, nagu näiteks Soomes, mis määraks kindlaks kogukondade vahelise territooriumi jaotuse, vaid iga üksiku tekkiva küsimuse kohta antakse eriseadus, mis siis alati toimub kogukondade konkreetsete huvide kollisiooni mõjudes, kellel iga üleantava maaosa kohta on erilisi nõudeid. Koosolek leidis, et tuleks anda eriline seadus, mis sellised küsimused üldiselt kindlaks määraks ja tegi linnade liidu juhatusele ülesandeks, astuda samme sellise seaduse andmiseks.

Uuest sotsiaalsest seaduseandlusest refereeris Debes, tuues ette vastava riikliku

komitee seisukohti kavatsatud seaduse suhtes.

Kõrgema kohtu advokaat Brandt-Hansen refereeris maksuseaduste andmisest ja selle mõjust kogukondade maksutuludele. Referent nentis, et seaduste muudatused on kärpinud linnade tulusid maksudest, kusjuures linnad polevat kaotatud tulude vastu saanud mingeid kompensatsioone ja ka pole nende rahalisi kohustusi kuidagi vähendatud. See on pahe, mille üle Norra linnades juba pikema aja kestel on olnud kurtmist ja mille tagajärjeks ka peeti osa Norra linnade suuri rahalisi raskusi juba kaudis mitme aasta eest.

Viimasena refereeris kõrgema kohtu kohtunik Dahl üüriseadusest, kusjuures ta nentis, et Norras pole sellel alal üldse mingit seadust, mis ka kuidagi kaitseks üürnikku.

Koosolekul käsitleti veel kodanliku õhukaitse kulude küsimust. Koosolek leidis, et õhukaitse on oma iseloomult riiklik ülesanne ja selle kulud tuleks katta riigi summadest.

Käsitleti küsimust, kuidas peaksid linnad suhtuma kodanlikku õhuliiklemisse. Läbi rääkimisel leiti, et linnad peaksid seda soodustama, kuid selleks ei tuleks linnu igatahes kuidagi seadustega sundida.

Arutati vaimu- ja tiisikushaigete eest hoolitsemise küsimust. Koosolek leidis, et see on oma iseloomult selline ala, mida riik peaks senisest suuremal määral toetama, kuna senini polevat riiklik toetus olnud normaalses vahekorras linnade oma kandejõuga.

Arutati ka linnavolinikkude volituste kestuse küsimust. Seniste seaduste järgi kestavad Norras linnavolinikkude volitused kolm aastat. Koosolek leidis otstarbekohase olevat nende volituste kestust tõsta neljale aastale.

Valiti uus linnade liidu juhatuse esimeheks valiti Bergeni linnavolikogu esimees rektor Asbjörn Stensaker. Peale selle valiti veel liidu juhatusse kuus liiget.

Tallinna Linna Panga

äriseis 31. detsembril 1939.

Aktiva

Passiva

Kassa	256 320.01	Põhikapital	655 000.—
Hoiuarved	2 973 242.43	Tagavarakapital	225 000.—
Väärtpaberid	4 372 002.83	Amortisatsioonikapital	38 769.73
Väärtused	19 445.53	Hoiusummad	14 469 797.11
Diskonteeritud vekslid	2 858 035.99	Võlad teisis krediitasutisis	306 854.34
Tähtajalised laenud	327 879.—	Korrespondendid	50 047.68
Kontokorrentlaenud	4 705 744.66	Väljaantud garantiid	465 158.25
Korrespondendid	410 474.78	Mitmesugused kreditorid	12 851.25
Garantiideebitorid	465 158.25	Tuleva aasta tulud	32 551.49
Mitmesugused deebitorid	12 851.25	Muud passivad	163 292.27
Vallasvara	38 241.52	Puhaskasu	130 190.39
Kinnisvara	59 274.85		
Tuleva aasta kulud	1 067.46		
Muud aktivad	49 773.95		
	Kokku kr. 16 549 512.51		Kokku kr. 16 549 512.51

„Eesti Linnad“

(end. „Linnad ja Alevid“)

Eesti Linnade Liidu häälekandja

ilmub 1939./40. a. XII aastakäiguna, avaldades artikleid ja teateid nii kodu- kui välismaade linna- ja aleviomavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende kavatsuste ja saavutustega jne.

Ajakiri ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s., aastakäigu (10 numbrit) — kr. 2.50.

Saadaval ka vanemad aastakäigud.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6
Telefon 431-58

